

LIT.: I. Rubić, *Plastika A. Augustinčića*, Novo doba, 11. II. 1927. — M. Hanžeković, *Hrvatski umjetnik Antun Augustinčić*, Zora (Zagreb), 1931, 43. — A. V. Mihičić, *Antun Augustinčić*, Novo doba, 4. I. 1936. — Lj. Babić, *Antun Augustinčić*, Ljetopis HAZU, 1941, 53. — M. Peić, *Antun Augustinčić*, Hrvatski umjetnici, Zagreb 1968. — M. Krleža, *Antun Augustinčić*, Zagreb 1976. — A. Adamec, *Antun Augustinčić* (katalog), Zagreb 1979. — Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec 1990. — Lj. Kolesnik, *Realistička konstanta i socio-realističke manifestacije u umjetnosti Antuna Augustinčića*, Anali Galerije Antuna Augustinčića, 1992. J. Dep.

AUGUSTIN ZADRANIN, kaligraf i minijaturist (XV. st.). U biblioteci Marciana u Veneciji (cod. 213) čuva se njegov rukopis *Pauli Pergulensis dubia super consequentiis Strodi* što ga je 1446. izradio u franjevačkom samostanu u Bellunu. Kodeks je urešen rubriciranim naslovima i ornamentiranim inicijalima, te višebojnom zlatom urešenom minijaturom na početku teksta koja prikazuje autora knjige za katedrom.

LIT.: G. Vallentinelli, *Bibliotheca manuscripta*, IV, Venezia 1868—1873, str. 159. Š. Ju.

AURANA → VRANA

AUTOPORTRET, prikaz vlastita lika u slici, grafici ili plastici; danas se ostvaruje uz pomoć novih sredstava izražavanja (fotografija, film, video). Predmet su prikazivanja najčešće glava i lice u karakterističnim položajima, rjeđe čitav lik. Pojavljuje se kao samostalan tematski sadržaj ili, u figuralnim kompozicijama, a. tzv. asistencije. Težnja za prikazivanjem vlastita lika javlja se već u egipatskoj umjetnosti, a Plutarh spominje Fiolijin a. na štitu kipa partenonske Atene. Poticaji su joj različiti i često ispremešani; kreću se od magijskoga do autobiografskoga zapisa, od portretne vježbe do studije lik. elemenata.

U umjetničkom izražavanju a. se pojavljuje s individualiziranjem umjetnikove ličnosti. Pretpostavlja se da je naš prvi a. lik majstora pri radu na korskim klupama iz XIII. st. u splitskoj katedrali, a najstariji dokumentirani a. je onaj Blaža Jurjeva Trogiranina na matrikuli bratovštine Sv. Duha u Trogiru. Autoportret se češće pojavljuje tek u baroku, kada se s novim društvenim položajem umjetnika njegov interes okreće i prema vlastitu liku. Najznačajniji domaći barokni slikar, Peraštanin T. Kokolja ostavio je a. sa slikarskim atributima (oko 1690, Muzej grada Perasta). To je djelo značajno upravo po ranomu pojavljivanju samostalne teme autoportreta. Autoportret K. Jelovšeka nalazi se na jednoj kompoziciji u crkvi Sv. Katarine u Zagrebu (1762).

A. postaje popularan s pojavom građanskoga portreta u klasicizmu, odn. bidermajeru. Autoportret V. Karasa s ilirskom kapom na glavi (1840, Gradski muzej u Karlovcu) zanimljiv je ikonografski i kulturnopov. dokument. Razdoblje realizma pogodovalo je slikanju autoportreta. Pojavljuju se brojni umjetnici, spremniji i školovaniji, a mnogi autoportreti iz toga vremena imaju umj. vrijednost. U realizmu se na autoportretima često prikazuju karakteristične životne situacije. F. Quiquerez slika dva reprezentativna autoportreta (1872, 1880, Moderna galerija u Zagrebu), dok a. I. Kršnjavoga ukazuje na njegove znatne slikarske mogućnosti (1874, Moderna galerija u Zagrebu). S. Raškaj akvarelira svoje popsje (1898, Moderna galerija u Zagrebu) a realizmu pripadaju također i autoportreti V. Draganje (1886, Muzej grada Splita; 1906, Galerija umjetnina u Splitu). S pojavom impresionizma mijenja se odnos prema autoportretu, te se on često prikazuje u pleneru. V. Bukovac naslikao je nekoliko autoportreta, a njegov mlađi suvremenik i središnja ličnost tzv. šarene zagrebačke škole, M. Cl. Crnčić, osim u pejzažima, dokazao se u autoportretu (1911, priv. vlasništvo u Zagrebu) i autokarikaturi (oko 1926, priv. vlasništvo u Zagrebu). B. Čikoš-Sesija slika a. 1905 (priv. vlasništvo u Zagrebu). U simbolističko-secesijskoj atmosferi nastaje a. M. Vanke (1915, Galerija suvremene umjetnosti u Zagrebu). Iz 1915. je a. M. Račkoga (priv. vlasništvo u Zagrebu), još pun secesijske heroizacije koja će poslije ustupiti mjesto realističkomu promatranju (1956, Moderna galerija u Zagrebu). Nešto od monumentalne stilizacije toga kruga osjeća se u asistencijama J. Kljakovića. Na početku stoljeća snažne ličnosti tzv. hrvatske škole u Münchenu dokazale su se i u autoportretu. J. Račić naslikao je dva autoportreta, a onaj iz 1908 (Moderna galerija u Zagrebu) jedinstvena je sinteza psihološke uvjerljivosti i slikarske realizacije. M. Kraljević slikao se s prijateljem Olszewskim, s paletom, ali osobito »Autoportret sa psom« (1910) i »Autoportret s lulom« (1912, oba u Modernoj galeriji u Zagrebu) pokazuju raspon njegove evolucije. V. Becić slika cijeloga života autoportrete s čvrstim osloncem u stvarnosti i diskretnim stilskim problematiziranjem. U Münchenu nastaju autoportreti Lj. Babića (1913, Galerija suvremene umjetnosti; 1914, Moderna galerija u Zagrebu); oni su i poslije njegova

omiljena tema a ostalo ih je dvadesetak iz različitih razdoblja života. Po nekoliko autoportreta naslikali su V. Filakovac i Z. Šulentić, dok K. Mijić slika a. na kraju školovanja u Beču (1913, priv. vlasništvo u Zagrebu). A. Krizmanić slika nekoliko autoportreta, a sklonu mu je i N. Rojc.

Na autoportretima iz novijega doba mogu se pratiti različite stilske struje. Autoportret M. Tartaglie (1917, priv. vlasništvo u Zagrebu) izvorno je djelo u kojemu se sažimaju secesija i ekspresionizam. U kasnijim djelima interpretirao je svoje rane autoportrete kao poseban »motiv«. U Italiji je 1914. nastao a. J. Miše. M. Trepše slika tri autoportreta u ranomu razdoblju: 1918 (Moderna galerija u Zagrebu) i dva 1920 (Galerija suvremene umjetnosti u Zagrebu, Moderna galerija u Rijeci). Nekoliko izvorno zasnovanih autoportreta ostavio je V. Gecan (1921, 1929, oba u Modernoj galeriji u Zagrebu). »Autoportret u baru« M. Uzelca (1923, Moderna galerija u Zagrebu) samo je jedna od njegovih brojnih autoportretnih invencija; među njima treba spomenuti muzejski klasičan a. iz 1932 (Narodni muzej u Beogradu). Ekspresionizam je reafirmirao grafiku, pa i u autoportretima. Secesijska je antipacija a. T. Krizmana (1909, Moderna galerija u Zagrebu) a iz 1916. je a. M. Steinera (Kabinet grafike HAZU u Zagrebu). U kubističkoj maniri naslikan je prvi a. K. Ružičke (1923, Galerija suvremene umjetnosti u Zagrebu); poslije će ih slikati u duhu realizma. Posebnu maštovitost pokazuju autoportreti L. Juneka (1925, Galerija

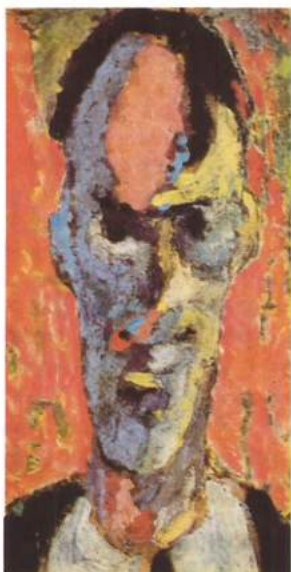

J. KLOVIĆ,
Autoportret (1565—70).
Firenca, Uffizi

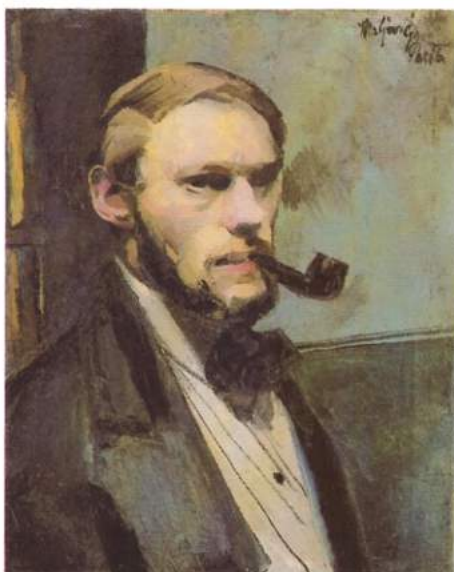
suvremene umjetnosti; 1929, Moderna galerija u Zagrebu). Izvanredna introspekcija izdvađa autoportrete O. Mujadžića u rasponu od masivna oblika (1926) do tonskoga bogatstva (1942, oba u Modernoj galeriji u Zagrebu). I. Režek oslanja se na klasicizam dvadesetih godina (1928, Muzej Međimurja u Čakovcu), u kasnijim autoportretima razvija se prema kolorističkomu realizmu. U trećemu desetljeću gotovo da nema umjetnika koji nije slikao a.; u svojim ranijim razdobljima ostavili su ih J. Plančić, V. Parać, I. Job. U kolorističkomu i realističkomu četvrtomu desetljeću a. postaje opće mjesto kod mnogih umjetnika. Pojavljuju se mlađi slikari s trajnim zanimanjem za a. (B. Bulić, S. Šohaj). Slikarska problematika četvrtoga desetljeća prelazi i u peto, u razdoblje rata. Posljednji odjeci četvrtoga desetljeća u temi autoportreta zapažaju se 1942; tada ih slikaju M. Veža, S. Kopač, A. Kaštelančić, F. Šimunović, I. Šeremet.

U poslijeratnomu razdoblju autoportreti nastaju od slučaja do slučaja; originalni proboji su rijetki (I. Dulčić). S novim strujanjima oko 1950. obnavlja se i a.; razvijaju se individualne poetike i estetski pluralizam. O. Gliha slika svoj poznati a. 1953 (Moderna galerija u Zagrebu) kao razradu autoportreta iz 1940, primičući se od tona prema boji i neposredno prije početka rada na temi gromača. Iz 1954. je a. M. Kumbatović. Autoportret J. Vanište izveden je u olovci, što nije umanjilo njegovu umjetničku punoću. J. Knežević posvećuje autoportretu cijele cikluse (1929—79) i izvodi ih u različitim tehnikama. Sred. šestoga desetljeća nastaju autoportreti A. Kinerta i Lj. Ivančića, a pojavljuju se i poslije. Prisutni su i u figurativnim nastojanjima mladih naraštaja (V. Jordan, I. Friščić).

A. se često pojavljuje i u naivnoj umjetnosti. Slikar M. Virius radi a. 1938 (priv. vlasništvo u Koprivnici), u vremenu kada se naivna umjetnost smatrala

M. TARTAGLIA,
Autoportret (1917)

M. KRALJEVIĆ, Autoportret s lulom (1912).
Zagreb, Moderna galerija

I. MEŠTROVIĆ, Autoportret (1932). Split, Fundacija Ivana Meštrovića

»stvaralaštvom radnika i seljaka«. I. Generalić slika a. 1953 (Galerija naivne umjetnosti u Hlebinama), a obnavlja ga u sasvim novomu obliku 1975 (Galerija primitivne umjetnosti u Zagrebu). M. Kovačić i I. Večenaj slikaju ih 1974. L. Torti isklesao ga je u kamenu, a P. Smajić izdjelao u drvu još 1936. — U skulpturi a. nije toliko proširen kao u slikarstvu. Kod I. Meštrovića pojavljuje se u više navrata, samostalno ili u figuralnim kompozicijama, u slobodnoj plastici ili reljefu. Modelirali su ga T. Rosandić, P. Palavićini, F. Cota, a na medaljama a. rade I. Kerdić i F. Menegelo-Dinčić.

Poslije II. svj. r. nastali su autoportreti V. Bakića (1952), B. Ružića (1971) i M. Ujević (1978). U suvremenim kretanjima, tzv. novoj umjetničkoj praksi, a. je izraz traganja za vlastitim identitetom na metafizičkoj razini. O tome svjedoče manifestacije Ž. Borčića (»Psihokibernetički superautoportret«, 1973) i D. Martinisa (»Autoportret«, 1977).

Brojni kolekcionari posvetili su posebnu pažnju sabiranju autoportreta. Tako je Antun Ulrich imao u Zagrebu zbirku koja se danas nalazi u fundusu Galerije suvremene umjetnosti. Nekoliko autoportreta naših umjetnika (J. Klović, I. Meštrović, T. Rosandić) nalazi se u Collezione degli Autoritratti u galeriji »Uffizi« u Firenzi (najveća svj. zbirka autoportreta).

LIT.: Autoportret u novijem hrvatskom slikarstvu (katalog), Osijek — Zagreb 1977. Z. Ton.

AVENDO → BRLOG

AVIANI, Ivan, Petar i Nikola, graditeljska obitelj, došla u XVIII. st. vjerojatno iz Brindisija u Trogir, a nastanila se na Braču. Ivan je gradio

skromnije kuće u Trogiru i okolici, a potpisao se na pregradnji zvonika splitske katedrale. Petar i Nikola radili su u Kaštelima i Trogiru. Prema tradiciji, gradili su župnu crkvu u Milni.

LIT.: L. Jelić, Zvonik splitske stolne crkve, VJAH, 1896. — C. Fisković, Ignacije Macanović i njegov krug, Prilozi — Dalmacija, 1955, 9. — L. Katić, Povijesni podaci iz vizitacije trogirskih biskupija u XVIII st., Starine JAZU, 1958. — Horvat — Matejčić — Prijatelji, Barok, str. 701. D. Kt.

AVRAMOVA, Borka, kiparica (Tetovo, 9. X. 1924 — Zagreb, 25. III. 1993). Umjetničku školu pohađala u Skoplju (1945—48), Akademiju u Zagrebu (1948—53); god. 1960—63. suradnica Majstorske radionice F. Kršinića. Od 1953—60. živi u Skoplju, nakon toga u Zagrebu. Modelira figuralnu plastiku sažetih volumena, s naznakama monumentalnosti (Ležeći bizon, 1961). Njezini se portreti odlikuju smjelom stilizacijom i psihološkim karakteristikama (Portret Dafne, 1961; Portret D. Ivaniševića, 1962). Arhaične likove i duh tradicije povezuje s modernim osjećanjem (Brđanin, 1962). U aktovima naglašava konstrukciju i materijalnost oblika (Menada, 1964). Od 1975. radi na ciklusu Glifi, reljefnim minijaturama u terakoti u kojima se vraća zavičajnom naslijeđu i motivima iz Makedonije (Ranjeni grad, Vodonoše). Samostalno je izlagala u Skoplju (1954, 1970), Zagrebu (1962, 1964, 1972, 1978, 1980), Beogradu (1965), Splitu (1966, 1978) i Milanu (1965).

LIT.: D. Stojanova, Eden mlad talent, Nova Makedonija, 11. X. 1945. — B. Gagro, Borka Avramova, Telegram, 18. V. 1962. — J. Depolo, Privrženost figuraciji, Vjesnik, 22. V. 1962. — V. Ekl, Suštinska vrijednost volumena, ibid., 2. II. 1967. — Ž. Domljan, Borka Avramova (katalog), Zagreb 1978. — J. Depolo, Borka Avramova i Svetozar Domić (katalog), Zagreb

O. GLIHA, Autoportret (1953).
Zagreb, Moderna galerija

I. GENERALIĆ, Autoportret
(1975). Zagreb, Hrvatski muzej
naivne umjetnosti

